

Tisza merénylettere a főváros lakossága ellen

Vérfürdőt akart rendeztetni — A merénylet végrehajtását a király akadályozta meg — A tegnapi nagy tüntetés

(Saját tudósítónktól.) Azon a néhány kisebb incidensen kívül, melyet Gersich rendőrfelügyelő provokált a Károly-köruton, a fővárosi nép tegnapi óriás tüntetése minden nagyobb rendezvény nélkül mult el — Tisza István gróf őszinte sajnálatára. Illetékes helyről szerzett információink szerint ugyanis *Tisza István vérfürdőt akart rendeztetni*, azt akarta, hogy polgárvér omoljon a főváros utcáin, keresztül akart tiportatni csendőreivel és rendőreivel a nép százezreire, hogy miniszterelnökségének utolsó óráiban így álljon boszút s hogy az általa rendezett utcai harcokkal *denunciálja az uralkodó előtt a népet*. Az egész várost *katonasággal, csendőrökkel, rendőrökkel rakatta meg*. A hidak előtt *gépfegyveres katonaságot állított föl*. Különösen provokáló magatartást tanusítottak a csendőrök, akik a legvéresebb fölvonulás perceiben nyílt helyeken, a nagy tömegek előtt *töltötték élesre fegyverüket*. A beavatottak tudják, hogy a főváros ünnepi péntekjének délelőttjén *Tisza tajtékozott a dühtől a délutáni tüntetések miatt s hogy a főkapitányságot utasította, hogy ha a tömeg kicsap a gyalogjáróról az utakra, ha tüntet, ha beszédeket követel: vele a legkönyörtelenebbül bánjon el a rendőrség.*

Hogy a nevezetes péntek még sem tudtunk egy irtózatot vérfürdőbe, hála felséges urunkat, a királyt illeti érte s azokat a férfiakat, akik az uralkodót *kellő időben felvilágosították Tisza szándékáról*. A reggeli audiencián ugyanis Esterházy Móric gróf tudomására adta az uralkodónak, hogy Tisza minden áron meg akarja akadályozni a választójogi tüntetést s arra mindenestre el van szánva, hogy véres öklözéssel vegyen bucsut a főváros népétől. Tisza vérszomját aztán a királyi palotából érkezett telefonredezlet hűtötte le.

A tüntetés idején az egész városon ünnepi hangulat ömlött végig. Hisz csak a városháza udvarán több mint százhuszezer ember szorongott s kint az utcákon s a Károly-köruton legalább ennyi, de végig a városházához vezető uttesteken is a polgárok és munkások ezrei állottak, úgy hogy a tömegek nagyságának bírálatához legjobban értő rendőrtisztek szigorú bírálatára szerint is, *legalább negyedmillió résztvevő polgár és munkás emelte óriássá az ünnepi péntek jelentőségét.*

*

Akik figyelték az utcát, soha nem felejtették képet alkothattak a fölvonulásról s az oly hatalmas méretű tömeg imponáló magatartásáról.

A város külső képén már kora délelőtt meglátszott a választói jog nagy napja. Az üzletek kirakataiban és a villamosok üvegtábláin vörös plakátok jelentek meg ezzel a felirással:

Csak olyan kormány jöhet, amely az általános, egyenlő és titkos választójogot minden egyéb előtt törvénybe iktatja. Ezt követeli Budapest polgársága és munkássága.

A központi demokrata körben táborozó rendezőség tízezer és tízezer vörös jelvényt nyo-

matott ilyen tartalommal és amint az idő dél felé haladt, alig volt az utcán járó polgár- és munkásember, akinek a kalapját vagy gomblyukát ilyen jelvény ne ékesítette volna. Még a villamos kalauznók is feltűzték a kis vörös cédulákat és nevetve szólították meg a kocsikra felszálló, szintén jelvényes utasokat:

— Az ur is részvényes?

Értvén ezalatt, hogy az ur is résztvesz a mai demonstrációban.

Délután két órakor Budapest dolgozó polgársága és munkássága letette a tollat és a szerszámot és kiment az utcára ünnepelni. Az üzleteket, irodákat, gyárakat bezárták és három órakor a kávéházakban és vendéglőkben is megszűnt az élet. A vendégek elmentek maguk is tüntetni, vagy tüntetést nézni.

Az első tüntető csoport a Szenes-féle csavargár munkásai a Berlin-téren tünt fel, a Városházára haladtában. Nemsokára a Ganz-féle gyár munkásainak hatalmas csapata fordul ki a Lipót-körutról, nyomon követik a többi budai gyárak impozáns csoportjai. Megérkezik a váci-úti gyárak munkássága is. Sorokban sok az egyenruhás katonákiket hadimunkára rendeltek be. A sorok élén haladnak a vörös karszallagos rendezők, utánuk a gyár munkásnői s ezután a munkások. Valamennyinek a keblén, vagy kalapján ott van az obligát vörös jelvény.

Csakhamar kibontakozik a kép. A Vilmos császár-út két oldala, amerre a szem ellát, telve a tüntető munkásság tömegeivel. Jönnek a Vulkan, Schlick, Első Magyar Általános Gazdasági Gépgyár, a többi váci-úti és újpesti gyárak munkásai, példás rendben, énekszóval. A régi nóta járja:

Általános választójogot adjatok!

A munkásság sorából sűrűn hangzottak fel ezek a kiáltások:

— *Éljen a választói jog!*

— *Le a háborúval!*

— *Éljen a világhéke!*

Gyakran abugolták Tiszát és a munkapártot is.

A munkásság fölvonulásának egyik fővonala volt a Rákóczi-út és a Mehmed szultán-út. A rendőrség, melyet itt csendőrséggel is megerősítettek, nagy készenléttel vonult fel és a régi Nemzeti Színház előtt elzárta a kocsitaf. A munkásság hömpölygő hullámai, melyek az egész uttestet ellepték, a rendőri barrage folytán így a járdára terelődtek. Rendezvény azonban nem történt. A rendezők idejekorán felismerték a helyzetet és a tömeget az aszfalra irányították. Rendben, nyugodtan jöttek egymásután a munkásság tizezei, a konzervgyár hétezeröttszáz munkása és munkásnője, a Máv. gépgyárainak munkásai. A munkásnők, akik mindnyájan felvirágozva, hajukban zöld lombokkal vonultak fel ünnepi sétájukra, röpi-veket osztogattak a járókelők között, amelyeken ez a felírás állott:

Általános választójog csak az, amely a nőkre is kiterjed!

És megszületett az új dal is. A tömött, négyes sorokban érkező budai dohánygyári munkásnők énekeltek:

Erre gyertek, itt az út,
Nyisd ki Bárczy a kapu!
Nyisd ki, nyisd ki előttünk
Választójogért jöttünk!

S amerre ellátott a szem, mindenütt a feketéllő, soha nem látott óriás embertömeg, amely egetverő éljenzésben tört ki, amikor a Mehmed szultán-uton egyszerre csak fölzen-

dült a Marseilles. A csepeli lőszergyára munkásainak zenekara húzta.

És ez a tömeg, az önfegyelem vasmarkától szorítatva, mikor kifut a városháza udvarára az uttestekre a hir, hogy bent megkezdődtek a beszédek, pillanat alatt elnémul. Vár. Hírnökökre vár s néhány perc múlva már száll a szó:

— *Vázonyi beszél!*

— *Becsületet, jogot, hatalmat követel a munkának!*

Pillanatok alatt vállakra emelt szónokok nőnek ki a tömegeből:

— *Már Garbai szól a néphez!*

— *Sorsdöntő pillanatok előtt állunk!* —

Ezt mondta.

Azt mondja Garbai: *lábhoz tett fegyverrel állunk és várunk!*

— *És mit mondott a polgármester?*

— *Boldog, hogy a polgárság és munkásság kívánságát a király elé juttathatja.*

Éljenorkán csattan... Aztán lassan meghömpölyög az emberáradat, vége a gyűlésnek, kezdődik a szétoszlás. Persze, ez nincs minden tolongás nélkül. Néhány asszony és gyermek elájul, mások kétségbeesve kiáltanak:

— *Vizet! Vizet, mert megfuladok!*

S élelmes asszonyok, kik már koradélután vizeskannával jelentek meg, segítenek a vizért esengőkön.

A Gerlóczy-utcai kapun jöttek ki Károlyi Mihály gróf, Justh Gyula több ellenzéki képviselő társaságában. Mikor feltűnik alakjuk, az éljenorkán ismét hatalmas erővel csattan:

— *Éljen Károlyi Mihály gróf! Éljen Justh Gyula!*

— *Éljenek a népjogok igaz barátai!*

A városháza egy részének egyik ablakából Bokányi Dezső rövid időközökben öt beszédet mond el, mert a tömeg innen nem akar oszlani. Hatalmas tetszés közben mondja:

— *Nekünk a választói jog nem ékszer, nem zsuzsu, — de fegyver! Fegyver a gazdasági kizsákmányolás ellen!*

Egy másik beszédében stockholmi tapasztalatairól beszélt. Ott megbecsülik a munkást, a vonaton még a harmadik osztályon is hálókocsik vannak, az iskolában pedig a gyermekeknek fürdőszobát rendeztek be. Ott nincs éhez, rongyos polgár és munkás. Ha a magyar nép, a magyar munkás jólétet akar kivívni, akkor követelnie kell ennek fegyverét, a választói jogot!

... És a szétoszló, hatalmas közönség három részre szakadt. Egyik a Károly király-uton hömpölygött el, másik pedig követte a választójogi blokk népszerű elnökét, Károlyi Mihály gróft a függetlenségi pártkör Gizellatéri helyisége elé. Itt Károlyi Mihály beszédet intézett a tömeghez, követelvé a választójogot. Percekig tartó tapssal és éljenzéssel ünnepelték. Utána Holló Lajos beszélt, szintén hatalmas éljenzések közepette.

A tüntetők harmadik csoportja a Lánchídnak vette útját.

— *Gyerünk át Budára!*

— *Éljenezsük meg a királyt!*

És harsogva, mennydörögve zúgott a kiáltás:

— *Éljen a király!*

Amikor azonban a hid elé értek, nagy megütközéssel tapasztalták, hogy bosnyák katonák állják el a hidat. A katonák feltűzték szuronyukat s mellettük gépfegyveres tag helyzedett készenlébbe.

— *Ez Tisza műve! Nem engedi, hogy ovációban részesítsük a királyt!*

— *Tisza nem engedi, hogy üdvözöljük a királyt, a választójog és a béke hívét!*

— *Hallatlan, hogy a magyar nép ellen bosnyákokat vezényelnek!*

Ilyen kiáltások hangzottak el. A tömeg később oly nagygygá nőtt, hogy megtöltötte a Ferenc József-teret. A rendőrök közbelép-